

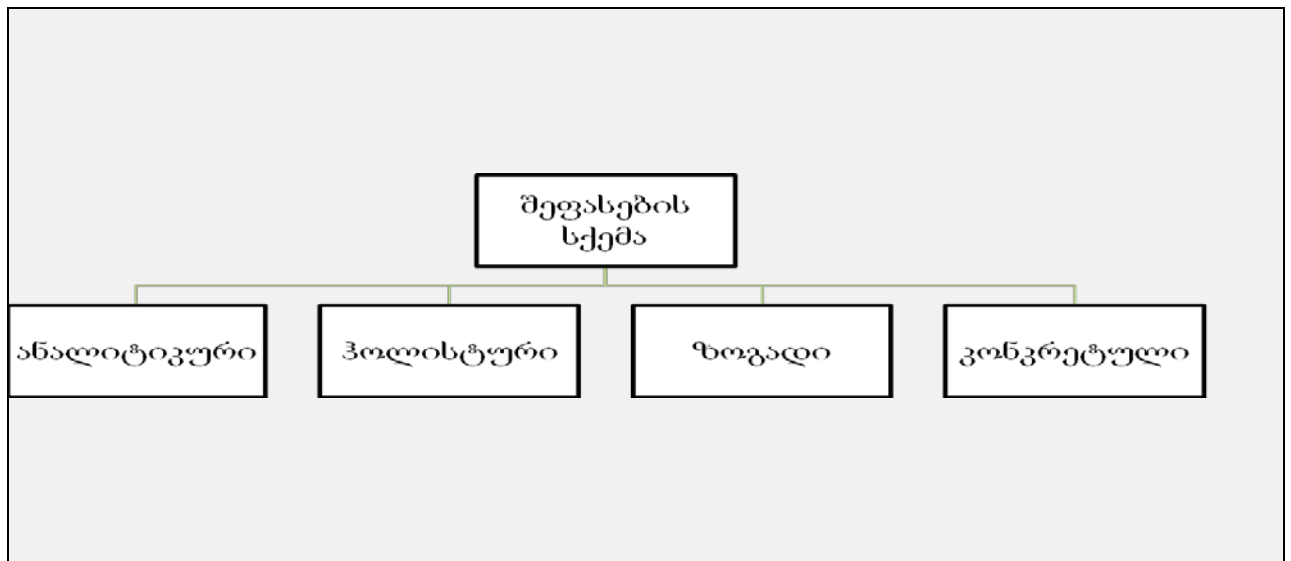
პრაქტიკული პედაგოგიკა - შეფასების სქემების შექმნა და გამოყენება

მანანა ბოჭორიშვილი

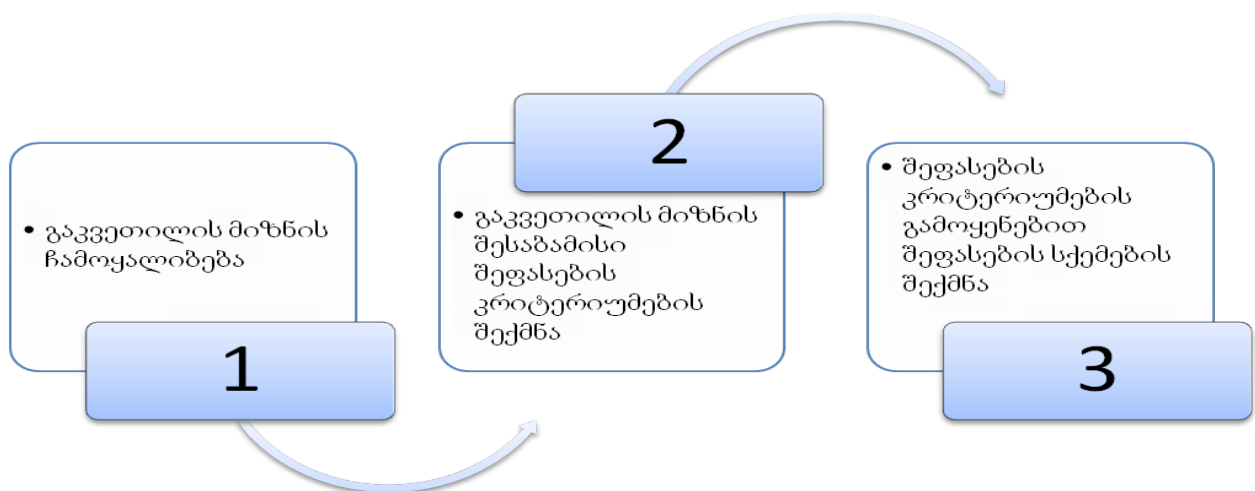
რა არის შეფასების სქემა

შეფასების სქემა არის მკაცრად განსაზღვრული კრიტერიუმებისა და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის აკადემიური მოსწრება.

არსებობს სხვადასხვა ტიპისა და დანიშნულების შეფასების სქემები. მასწავლებელი ქმნის და იყენებს მათ იმისდა მიხედვით, რას ისახავს მიზნად კონკრეტული შეფასება. განასხვავებენ ანალიტიკურ, ჰოლისტურ, ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს.

შეფასების სქემის შექმნა გაკვეთილის სასწავლო მიზანზეა დამოკიდებული.

განვიხილოთ შემთხვევა, როდესაც მასწავლებელს სურს, მოსწავლის ცოდნა შეაფასოს ორი ან მეტი კრიტერიუმის მიხედვით. ამ დროს ის იყენებს ან ქმნის ანალიტიკური შეფასების სქემას.

მეხუთე კლასში, ესგ საგნობრივი სტანდარტის თანახმად, ბუნებისმცოდნეობაში (ბუნ.V.11) ერთ-ერთი გაკვეთილის სასწავლო მიზანია, მოსწავლემ შეძლოს გაარჩიოს/დააჯგუფოს ალდგენადი და არაალდგენადი ბუნებრივი რესურსები; იმსჯელოს ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებზე; გააანალიზოს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზები და მნიშვნელობა.

მოცემული მიზნის შესაბამისად, იოლად ჩამოვაცალიებთ შეფასების კრიტერიუმებს, რომელთა მიხედვითაც შევადგენთ შეფასების რუბრიკას, რომლის დახმარებითაც ვაწარმოებთ განმსაზღვრელ შეფასებას.

საინტერესოა, რა კავშირია სასწავლო მიზანსა და შეფასების კრიტერიუმებს შორის.

გთავაზობთ კონკრეტულ მაგალითს:

გაკვეთილის სასწავლო მიზანი	შეფასების კრიტერიუმები
<p>მოსწავლემ შეძლოს გაარჩიოს/დააჯგუფოს ალდგენადი და არაალდგენადი ბუნებრივი რესურსები; იმსჯელოს ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებზე; გააანალიზოს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზები და მნიშვნელობა.</p>	<p>1. მოსწავლე გაარჩევს/ აჯგუფებს ალდგენად და არაალდგენად ბუნებრივ რესურსებს;</p> <p>2. მოსწავლე იმსჯელოს ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებზე;</p> <p>3. მოსწავლე ჩამოთვლის საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზებს, აანალიზებს მათ მნიშვნელობას.</p>

როგორც ხედავთ, სასწავლო მიზანში მოცემულია კონკრეტული ოპერაციები: დააჯგუფება, მსჯელობა, ანალიზი. ამრიგად, შეფასების კრიტერიუმები ამ ოპერაციების შესაფასებლადაა საჭირო. ეს საშუალებას აძლევს პედაგოგს (შემფასებელს), თითოეული ოპერაცია შეუფასოს მოსწავლეს, ანუ ზუსტად მიუთითოს, რა გააკეთა კარგად და რა ვერ გააკეთა ანუ რა როგორ გააკეთა. შეფასების კრიტერიუმების გამოყენებით მასწავლებელი ადგენს შეფასების რუბრიკას და თითოეულ კრიტერიუმს შლის დონეებად.

შეფასების რუბრიკა

კრიტერიუმები	1-3	4-6	7-8	9-10
მოსწავლე განარჩევს/ აჯგუფებს აღდგენად და არააღდგენად ბუნებრივ რესურსებს	ვერ განარჩევს/ ვერ აჯგუფებს აღდგენად და არააღდგენად ბუნებრივ რესურსებს	განარჩევს/ აღდგენად და არააღდგენად ბუნებრივ რესურსებს, დაჯგუფებისას უშვებს უზუსტობებს	სწორად განარჩევს/ აჯგუფებს აღდგენად და არააღდგენად ბუნებრივ რესურსებს	განარჩევს და არგუმენტირებულად აჯგუფებს აღდგენად და არააღდგენად ბუნებრივ რესურსებს
მოსწავლე მსჯელობს ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებზე	ვერ აღწერს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ბუნებაში დატოვების ფაქტებს	მსჯელობს ამა თუ იმ საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებზე	მსჯელობს, აანალიზებს და აფასებს ამა თუ იმ საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებს	მსჯელობს, აანალიზებს და აფასებს ამა თუ იმ საყოფაცხოვრებო ნარჩენების ბუნებაში დატოვების შედეგებს, მოჰყავს მაგალითები
მოსწავლე მსჯელობს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზებსა და მათ მნიშვნელობაზე	არასწორად მსჯელობს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების შესაძლებლობაზე	ზოგადად მსჯელობს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზებსა და მათ მნიშვნელობაზე	მსჯელობს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზებსა და მათ მნიშვნელობაზე ბუნებრივი რესურსების დაზოგვის კუთხით	მსჯელობს საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მეორადი გამოყენების გზებსა და მათ მნიშვნელობაზე ბუნებრივი რესურსების დაზოგვაში, მოჰყავს არგუმენტები

ზოგჯერ შეფასების სქემის ორ ან მეტ დამოუკიდებელ მახასიათებლად დაყოფა აუცილებელი არ არის ან უბრალოდ ვერ ხერხდება. ამ შემთხვევაში მასწავლებელი ქმნის ან იყენებს **ჰოლისტურ** შეფასების სქემას. ჰოლისტური შეფასების სქემის გრაფები აერთიანებს ყველა კრიტერიუმსა და მახასიათებელს, რის მიხედვითაც მასწავლებელს სურს, მაგალითად, ნაწერის შეფასება. მოსწავლის პასუხის ხარისხი ფასდება ზოგადად და არა კონკრეტული მახასიათებლების მიმართ. გთავაზობთ თხზულების ჰოლისტური შეფასების სქემის ნიმუშს:

ჰოლისტური შეფასების სქემა

დავალების მოთხოვნას პასუხობს სრულად. აზრი მკაფიოდ და თანამიმდევრულად არის გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნის შესაბამისია. შეცდომების რაოდენობა უმნიშვნელოა.	8-10
დავალების მოთხოვნას პასუხობს ნაწილობრივ. აზრი თანამიმდევრულად მხოლოდ ზოგ შემთხვევაშია გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნაზე მარტივია. შეცდომების რაოდენობა ზოგ შემთხვევაში ხელს უშლის აზრის გაგებას.	6-7
დავალების მოთხოვნას პასუხობს მცირედ. აზრის გაგება ჭირს. წინადადებების უმეტესობაში არის გრამატიკული და ლექსიკური შეცდომები.	4-5
ნაწერი დავალებას არ პასუხობს, ან აზრის გაგება შეუძლებელია, ან ფურცელი ცარიელია.	1-3

მასწავლებელმა, პედაგოგიური საჭიროებიდან გამომდინარე, შეფასების სქემა შეიძლება შეიქმნას:

- დავალებათა ან უნარ-ჩვევათა ერთობლიობის შესაფასებლად - **ზოგადი შეფასების სქემა;**
 - ერთი კონკრეტული დავალის შესაფასებლად - **კონკრეტული შეფასების სქემა.**
- მაგალითად, თუ, სტანდარტის შესაბამისად, მასწავლებლის მიზანია მოსწავლეებში პრეზენტაციის ან ინფორმაციის მოძიების უნარის განვითარება, იგი ქმნის ან იყენებს შეფასების სქემას, რომლის გამოყენება შესაძლებელია მრავალჯერ.

გთავაზობთ ზოგადი შეფასების სქემის ნიმუშს.

ამონარიდი 2011-2016 წ.წ. ეროვნული სასწავლო გეგმიდან

ინფორმაციის მოძიების შეფასება				
თარიღი:				
მოსწავლე	შეფასების კრიტერიუმები			
	ინფორმაციის წყაროების არჩევა	მოძიებული ინფორმაციის კვლევის მიზანთან შესაბამისობა	მოძიებული ინფორმაციის ორგანიზება	ქულათა მაქსიმალური რაოდენობა
	0-3	0-4	0-3	10
1.				
2.				
3.				
და ა.შ.				

ეს კი კონკრეტული შეფასების სქემის ნიმუშია მათემატიკაში:

კითხვა: რა ცოდნა და უნარები ფასდება?

პასუხი: ამოსახსნელია ტექსტური ამოცანა, რომლის ამოხსნა მოითხოვს განტოლების შედგენას და ამოხსნას.

ამონარიდი 2011-2016 წ.წ. ეროვნული სასწავლო გეგმიდან

საფეხურები	ქულა
ამოცანის მონაცემების ორგანიზება	
ამოხსნისთვის საჭირო მონაცემების ამოკრეფა ამოცანის ტექსტიდან	0 - 1
მონაცემების ორგანიზება და ისეთი ხერხით ჩაწერა, რომელიც აადვილებს ამოხსნის გზის პოვნას	0 - 1
ადეკვატური აღნიშვნების შემოტანა	
სამიებელი სიდიდეების გამოყოფა	0 - 1
სამიებელი სიდიდეებისთვის ასოითი აღნიშვნების შემოღება	0 - 1
მათემატიკური ობიექტებისა და პროცედურებისთვის სწორი აღნიშვნების გამოყენება (მაგალითად, ფუნქციის, ალგებრული მოქმედების)	0 - 1
ამოხსნის გზის პოვნა	
განტოლების შედგენის წინმსწრები მსჯელობა	0 - 1
განტოლების შედგენა	0 - 1
ამოხსნის გზის რეალიზება და პასუხის მიღება	
განტოლების ამოხსნის ხერხის მოძებნა	0 - 1
განტოლების ამოხსნა და პასუხის მიღება	0 - 1 - 2

შეფასების სქემების მრავალფეროვნების მიუხედავად, მოთხოვნები მათ მიმართ ერთნაირია:

- რუბრიკები/კრიტერიუმები ერთმნიშვნელოვნად და მკაფიოდ უნდა იყოს ჩამოყალიბებული /სანდო/;
- შეფასების სქემა უნდა ამოწმებდეს მხოლოდ იმას, რის შემოწმებასაც ისახავს მიზნად და სხვას არაფერს /ვალიდური/;
- მოსწავლეები წინასწარ უნდა იცნობდნენ (და/ან მონაწილეობდნენ სქემის შექმნაში) იმ შეფასების სქემას, რომლითაც მათი ცოდნა ფასდება /გამჭვირვალე/.

შევაჯამოთ ყოველივე ზემოთქმული:

- შეფასების სქემები არის მკაცრად განსაზღვრული კრიტერიუმებისა და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის მოსწრება ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში.
- არსებობს სხვადასხვა ტიპისა და დანიშნულების შეფასების სქემები. იმისდა მიხედვით, რა მიზანს ისახავს კონკრეტული შეფასება და როგორ მიიღწევა ეს მიზანი, გაასხვავებენ ანალიტიკურ და ჰოლისტურ ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს.
- დროის გარკვეული მონაკვეთის განმავლობაში ერთი და იმავე შეფასების სქემის სისტემატური გამოყენება და შედეგების შედარება მოსწავლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა.
- სასურველია, მასწავლებელმა შეფასების სქემის შექმნის პროცესში ჩართოს მოსწავლეები. ეს მათ უკეთ მიახვედრებს, რას ითხოვენ მათგან.

მოსწავლეთა შეფასება საკმაოდ ფაქიზი თემაა. შეფასების პრინციპების დაცვა შეფასების პროცესს უმტკივნეულოს ხდის. მნიშვნელოვანია, მოსწავლეს საკუთარი ცოდნის შეფასების მიმართ სამართლიანობის გრძნობა ჩამოუყალიბდეს.